

Як допомогти учням прийняти однокласника з особливими освітніми потребами

Думка про те, що до інклюзивної освіти не готова переважна більшість педагогів, доволі поширена. Справді, нині ми лише *навчаємося навчати* дітей з особливими освітніми потребами (ООП). А от про готовність самих учнів навчатися в інклюзивному класі йдеться нечасто.

Уловлюємо прояви неприйняття

На жаль, часто трапляються ситуації, коли учня з ООП не приймають однокласники з типовим розвитком. **Проявами** неприйняття є:

- *показна байдужість учнів з типовим розвитком до учня з ООП;*

Наприклад

На першому уроці після зимових канікул учні діляться враженнями про те, хто і як їх провів. Після кількох розповідей у розмову вступає учень з ООП («А ми їздили...»), та перериває її через сміх попереднього оповідача, який згадав про важливий нюанс своєї історії. Вдруге учень з ООП свою розповідь не починає.

- *невключеність дитини з ООП у колективні взаємини;*

Важливо

Звертайте увагу на те, чи спілкуються діти на перерві, про що і як вони розмовляють; як реагують на відповідь учня з ООП на уроці; чи діляться шкільним приладдям тощо.

Агресивним проявом неприйняття є **булінг**. Зазвичай у класних колективах він має конкретне обличчя: заводієм є один, або рідше — кілька учнів, які створюють і розвивають ситуації булінгу. Часто переважній більшості дітей ситуація цькування їхнього однокласника неприємна. Однак вони не виявляють цього або не діють активно, аби це зупинити, через небажання «висовуватися», острах самим опинитися у ситуації приниження. У такому разі практичний психолог та класний керівник мають працювати і з конкретними учнями, і з усім класом.

Працюємо з класом

Кожна людина унікальна й тому посідає індивідуальне, неповторне місце в житті суспільства. Аби в учнів утвердилося це переконання, **класний керівник має:**

- з'ясувати, що учні знають про людей з обмеженими можливостями;
- роз'яснити, які бувають порушення у розвитку;
- запропонувати учням на певний час (одну годину, перерву тощо) обмежити свої фізичні можливості — зав'язати очі пов'язкою, затулити вуха тощо;
- розказати про життя людей, які мають певні порушення, їхні труднощі та можливості;

Наприклад

Під час виховної години ознайомте учнів з біографіями всесвітньо відомих особистостей, які мають ті чи ті порушення, приміром:

- Рей Чарльз у 7 років утратив зір, та це не завадило йому стати співаком і піаністом, отримати низку нагород, у тому числі 17 Grammy;
- Стіві Уандер через лікарську помилку був від народження сліпим. Він був соул-співаком, композитором, піаністом, барабанщиком, харпером (грав на губній гармонії), музичним продюсером і громадським діячем;
- Стівен Гокінг — один з найвпливовіших фізиків-теоретиків нашого часу, основоположник квантової космології — страждає на невиліковну хворобу центральної нервової системи;
- Нік Вуйчич — не має жодної кінцівки, та є меценатом, письменником і співаком, а ще — мотиваційним спікером, що надихає увесь світ своїм прикладом.

Аби допомогти учням з типовим розвитком зрозуміти, що їхній однокласник з ООП такий самий, як і вони, класний керівник може використати ігри, вправи, конкурси тощо (див. Додаток).

Навчання учня з ООП в інклюзивному класі є успішним лише за умови, що він відчуває позитивні емоції від думки про школу. Тому класний керівник практичний психолог, соціальний педагог мають згуртовувати однокласників навколо ідеї про прийняття учня з ООП у класному колективі.

Додаток

Ігри та вправи для введення дитини з особливими потребами у класний колектив

Правила «Правильно — неправильно»

Учасники:

- учні;

- педагог;
- практичний психолог.

Приміщення: класна кімната.

Хід:

Учні об'єднуються у пари. Педагог зачитує їм твердження, а учні мають обговорити — правильні вони чи ні.

Твердження для обговорення

- Більшість людей з особливими потребами користуються візочками.
- Людині, яка пересувається на візку, некоректно говорити «Я забіжу пізніше», а людині, яка не бачить, — «Побачимось пізніше».
- Коли зустрічаєшся з людиною, яка не бачить, потрібно детально себе описати.
- Усі сліпі люди носять темні окуляри.
- Коли розмовляєш з людиною зі зниженим слухом, яка користується слуховим апаратом, потрібно завжди говорити гучніше.
- Коли допомагаєш людині з особливими потребами, слід завжди запитувати, яка саме в неї проблема, що з нею не так.
- Якщо глуха людина не зрозуміла ваших слів з першого разу, слід повторювати ці слова доти, доки вона не зрозуміє вас.
- У сліпої людини слух кращий, ніж у тієї, яка гарно бачить.
- Усі глухі люди добре читають по губах.

Вправа «Допомога»

Учасники:

- учні;
- педагог;
- практичний психолог.

Приміщення: класна кімната.

Хід:

Педагог пропонує учням розглянути три ситуації і розв'язати завдання до кожної з них.

Ситуації

1. В учня з порушеннями опорно-рухового апарату вислизнула з рук милиця. Самостійно підняти її він не може, а допомоги не просить. Запропонуйте допомогу так, аби він її прийняв.
2. Одному з учнів зав'язують очі. Завдання — знайти певний предмет. На шляху учня розставляють різноманітні перешкоди. Однокласники мають лише за допомогою підказок провести його до предмета.
3. Учні отримують картки з короткими реченнями. Зміст своєї картки кожен учень має донести до однокласників, використовуючи лише невербальні способи спілкування.

Гра-вправа «Невидимий зв'язок»

Учасники:

- учні;
- педагог;
- практичний психолог.

Обладнання: моток ниток.

Приміщення: класна кімната або актові зала.

Хід:

Учні стають кружка на відстані витягнутих рук та закривають очі. Педагог стає по центру кола й розповідає історію.

Педагог: Багато років тому жив мудрець. Довго він мандрував різними дивовижними куточками нашої планети, а наприкінці життя став міркувати про сутність людини. І сплів мудрець довгу і надтонку нитку. Замислив він обійти добрих серцем людей і зв'язати їх цією ниткою.

Педагог обходить учнів і вкладає кожному з них у руки нитку. Коли доходить до останнього учня, обрізає нитку та зв'язує кінці. Вона утворює замкнене коло. Далі продовжує розповідати історію.

Педагог: Нитка була унікальна. Гладенька, тонка, вона була зовсім непомітною для людини, однак впливала на її взаємини з іншими людьми. Ті, кому мудрець передав чарівну нитку, стали добрішими, спокійнішими, терплячішими, уважнішими одне до одного, а ще — почали прагнути зрозуміти думки й відчуття інших. Інколи вони сварилися, і нитка натягувалася, та — диво! — не рвалася. А інколи нитка рвалася, та, коли люди мирилися, вони зв'язували її, і про конфлікт нагадував лише вузлик.

Люди по-різному вчинили з подарунком мудреця. Хтось беріг нитку і передавав її, як таємницю, з покоління у покоління. Хтось не відчував нитки й залишав на ній безліч вузликів. Але у кожного з'явилася здатність протягнути нитку тому, кого він вважав близьким для себе.

Зараз ви відчуваєте у своїх руках чарівну нитку, подарунок мудреця. Нумо перевіримо, що трапиться, коли кожен потягне її на себе. Вона буде різати руки. Такі взаємини називають натягнутими.

А якщо хтось потягне нитку на себе, а хтось — не буде цього робити? Рівновага нашого кола порушиться. У такому разі кажуть, що хтось «тягне на себе ковдру».

Різні експерименти можна проводити з цією ниткою. Пропоную відшукати таке положення і напругу нитки, за яких зручно буде кожному. Запам'ятаймо це положення!

Відчуття невидимого зв'язку допомагає встановити довірчі взаємини. При цьому їх комфортність залежить від того, у якому стані нитка — натягнутому чи вільному. Під час експерименту з ниткою ми символічно проживали різні взаємини одне з одним. А головне — відновлювати комфортний стан нитки. Так і в житті. Конфліктні ситуації,

натягнуті взаємини час від часу виникають. Однак ми завжди у змозі і «зав'язати вузлик», і відновити комфортне спілкування, і протягнути нитку тому, хто цього потребує.